

بسم الله الرحمن الرحيم

جواب سوال

رویدادهای سوریه و سقوط نظام اسد

سوال:

روزنامه الشرق الأوسط در تاریخ ۸ دسامبر ۲۰۲۴ نوشت: نظام اسد سقوط کرد: مخالفین سوریه امروز، یکشنبه، اعلام کردند که دمشق را آزاد کرده و حکومت رئیس جمهور بشار اسد را که ۲۴ سال به طول انجامیده بود، سرنگون کرده‌اند. در بیانیه مخالفین که از طریق تلویزیون رسمی پخش شد، آمده است: "به لطف الله سبحانه و تعالی شهر دمشق آزاد شد و طاغوت بشار اسد سرنگون گردید". همچنین مخالفین اعلام کردند که تمام زندانیان آزاد شده‌اند.

هیئت تحریر الشام حمله‌ای را در شمال سوریه با عنوان «دفع تجاوز» از تاریخ ۲۷ نوامبر ۲۰۲۴ آغاز کرد و پس از آن، ارتش ملی سوریه حمله‌ای تحت عنوان «طلوع آزادی» را در تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۴ انجام داد. در جریان این حملات، حلب و تمام مناطق ادلب سپس شهرهای حماه و حمص و امروز نیز دمشق به کنترل درآمدند و تمامی این پیشروی‌ها در حدود ده روز رخ داد. حقیقت این رویداد در سوریه چیست؟

تشکر از شما!

جواب:

برای روشن شدن موضوع، لازم است به حقایق زیر توجه کنیم:

اول: گروه‌های که حمله را آغاز کردند: بر اساس گزارش بی‌بی‌سی در تاریخ ۲۸ نوامبر ۲۰۲۴، گروه‌های شرکت‌کننده در حمله عبارت‌اند از: «اتاق عملیات الفتح المبین» که توسط هیئت تحریر الشام رهبری می‌شود و شامل جبهه ملی آزادی‌بخش تحت حمایت ترکیه و گروه "جیش العزة" است. همچنین، «ارتش ملی سوریه» که نماینده ائتلافی از گروه‌های مخالفین تحت حمایت ترکیه است اما در اتاق عملیات الفتح المبین مشارکت ندارد. بنابراین، اکثر گروه‌های شرکت‌کننده در این حمله، گروه‌های وابسته به ترکیه و تحت حمایت این کشور هستند. ارتش ملی، ساخته و پرداخته‌ی ترکیه است و هیئت تحریر الشام نیز زیر نظر و تحت کنترل ترکیه فعالیت می‌کند. نزدیکی و هماهنگی میان این هیئت و ترکیه، امری است که توجه هر ناظری را به خود جلب می‌کند.

دوم: این تحرکات در آغاز، بیشتر شبیه به پیامی تنبیهی برای بشار اسد بود، زیرا او به درخواست‌های اردوغان پاسخ نداد. اردوغان از ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، خواسته بود که در تسریع مذاکرات عادی‌سازی روابط میان آنکارا و دمشق تلاش کند و بشار اسد را ترغیب کند تا دعوت اردوغان برای دیدار را بپذیرد (خبرگزاری رویترز، ۲۵ اکتبر ۲۰۲۴). اما بشار نه تنها از این درخواست‌ها استقبال نکرد، بلکه خواستار خروج نیروهای ترکیه از سوریه شد و شروطی تعیین کرد که موجب تأخیر در روند مذاکرات گردید. سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه و میانجی این گفتگوها، نیز این مسئله را تأیید کرد و در ۱ نوامبر ۲۰۲۴ به روزنامه حریت ترکیه گفت: بشار خواستار خروج نیروهای ترکیه می‌باشد و حضور نیروهای ترکیه در شمال سوریه، اصلی‌ترین مانع در این مسیر است. این رفتار باعث خشم اردوغان شد و به هیئت تحریر الشام و ارتش ملی چراغ سبز نشان داد تا حملات خود را آغاز کنند. (منابعی از مخالفین که با دستگاه استخباراتی ترکیه در ارتباط هستند به دوپچه‌ولۀ آلمان در تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۴ اعلام کردند که آنکارا برای این حمله چراغ سبز نشان داده است).

سوم: هرچند این تحرکات در ابتدا با هدف آزادسازی مناطق جهت کاهش تنش اطراف ادلب و در واکنش به بی‌اعتنایی بشار اسد به پیشنهادهای ترکیه برای مذاکره و دستیابی به یک راه‌حل سیاسی میان او و مخالفین آغاز شد، اما به سرعت از این چارچوب فراتر رفت. بخش‌های وسیعی از مردم سوریه که سال‌ها از ظلم و سرکوب بشار رنج می‌بردند، این فرصت را غنیمت شمرده و در تمامی جبهه‌ها قیام خود را آغاز کردند. این حرکت‌ها به مناطق کاهش تنش در اطراف ادلب محدود نماند، بلکه به تمامی مناطق سوریه گسترش یافت. از سوی دیگر، ارتش سوریه که خود نیز تحت ظلم و فشار بشار قرار داشت و انگیزه‌ی برای دفاع از او نداشت، به طور پیوسته عقب‌نشینی کرد. با این عقب‌نشینی‌ها، نیروهای مردمی که قیام کرده بودند، توانستند پس از مناطق کاهش تنش، به سرعت وارد حلب، حماه و سپس حمص شوند. در نهایت، این موج مردمی به دمشق رسید. تمامی این پیشروها با سرعتی خیره‌کننده و در مدت تنها ده روز از آغاز این تحرکات در ۲۷ نوامبر ۲۰۲۴ به وقوع پیوست.

چهارم: مواضع طرف‌های منطقه‌ای و بین‌المللی

1. **ایران و روسیه:** ایران و روسیه به شدت از تحولات اخیر در سوریه غافلگیر شدند. روسیه فوراً تدابیر امنیتی در پایگاه هوایی حمیمیم و بندر طرطوس را تقویت کرد و در همین راستا تماس‌های میان دو کشور برقرار شد. به گزارش خبرگزاری آناتولی در تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۴، وزیر امور خارجه ایران، عباس عراقچی، و همتای روسی او، سرگئی لاوروف، درباره‌ی تحولات سوریه به رایزنی پرداختند. در واکنش به این رخدادها، ایران تلاش‌های دیپلماتیک خود را برای توقف درگیری‌ها و رفع تنش‌ها با ترکیه افزایش داد. در همین راستا، عباس عراقچی در ۲ دسامبر ۲۰۲۴ به آنکارا سفر کرد و با وزیر امور خارجه ترکیه، حقان فیدان، دیدار کرد. از سوی دیگر، حقان فیدان با آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه آمریکا، گفتگو کرد و تأکید نمود که: «فرآیند سیاسی میان نظام و مخالفین باید به نتایج ملموس و مثبت منجر شود تا صلح و ثبات در سوریه برقرار گردد.» (خبرگزاری آناتولی، ۱ دسامبر ۲۰۲۴)

2. **و اما ترکیه:** ترکیه خواستار دستیابی به یک راه‌حل سیاسی از طریق مذاکره مسالمت‌آمیز با بشار اسد بود، همان‌گونه که آمریکا نیز چنین تمایلی داشت. اما بشار اسد تصور می‌کرد که می‌تواند از این وضعیت امتیازاتی به دست آورد و به همین دلیل، پاسخ‌های او به پیشنهادهای اردوغان همراه با تعلل و طفره‌رفتن بود. بشار گمان می‌کرد که این رفتار خشم آمریکا را برنمی‌انگیزد. با این حال، این رفتار باعث نارضایتی اردوغان شد. او با جلب موافقت آمریکا تصمیم گرفت به بشار درسی بدهد تا مذاکرات در فضایی پیش برود که در ظاهر، پیروزی از آن اردوغان باشد. به همین دلیل، ترکیه گروه‌های مخالفین را به آغاز حملات ترغیب کرد و آن‌ها را با تسلیحات و اطلاعات استخباراتی لازم حمایت نمود.

الف: اردوغان در تاریخ ۲۵ اکتبر ۲۰۲۴، پس از دیدار با ولادیمیر پوتین در حاشیه نشست بریکس در کازان، به خبرنگاران گفت: «از رئیس‌جمهور روسیه، پوتین، درخواست کردم که برای تسریع مذاکرات عادی‌سازی روابط میان آنکارا و دمشق تلاش کند و بشار اسد، دعوت من برای دیدار را بپذیرد.» (خبرگزاری رویترز، ۲۵ اکتبر ۲۰۲۴).

ب: روس‌ها که به‌عنوان میانجی عمل می‌کردند، چندین بار به اردوغان پاسخ دادند که بشار اسد برای دیدار و عادی‌سازی روابط، شروطی دارد که از جمله آن‌ها خروج نیروهای ترکیه از سوریه است. سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه، در ۱ نوامبر ۲۰۲۴ به روزنامه حریت ترکیه گفت: «هر دو کشور، ترکیه و سوریه، علاقه جدی به ازسرگیری گفتگوها برای عادی‌سازی روابط نشان می‌دهند، اما مانع اصلی در این مسیر، حضور نیروهای ترکیه در شمال سوریه است.» این اظهارات نشان‌دهنده سرسختی بشار اسد است که از اشتیاق شدید اردوغان برای عادی‌سازی روابط بهره‌برداری کرد. او همچنین از حمایت کشورهای عربی از خود سود جست و بر این باور بود که آمریکا همچنان به او نیاز دارد، زیرا گزینه جایگزینی برای او نیافته است.

ج: هنگامی که نظام ترکیه از دستیابی به یک راه‌حل مذاکره‌ای با بشار اسد در شرایط موجود ناامید شد، اردوغان موافقت آمریکا را برای استفاده از فشار نظامی به‌عنوان مقدمه برای راه‌حل سیاسی کسب کرد. بر این اساس، از ۲۷ نوامبر ۲۰۲۴، گروه‌های مسلح را برای اعمال فشار بر نظام بشار اسد به حرکت درآورد. این مسئله نشان می‌دهد که نظام ترکیه با صدور مجوز برای این حملات، نقش کلیدی ایفا کرده

است. (منابعی از مخالفین که با دستگاه اطلاعاتی ترکیه در ارتباط هستند به دوپچه‌وله آلمان در تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۴ اعلام کردند که آنکارا برای این حملات چراغ سبز داده است). هدف اردوغان از این اقدام، وادار کردن بشار اسد به نشستن بر سر میز مذاکره، عادی‌سازی روابط با ترکیه و مصالحه با مخالفین بود تا در نهایت، یک راه‌حل سیاسی مطابق با خواسته‌های امریکا شکل گیرد. اردوغان این تحول را «مرحله جدید» برای سوریه توصیف کرد. او در تماس تلفنی خود با آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل متحد، تأکید کرد: «سوریه وارد مرحله جدید شده که با آرامش مدیریت می‌شود.» (عربی ۲۱، ۵ دسامبر ۲۰۲۴).

۳- اما امریکا: از حمله مخالفین سوریه غافلگیر نشد. جیک سالیوان، مشاور امنیت ملی امریکا، اظهار داشت: «مهره‌برداری مخالفین مسلح سوری از شرایط جدید ما را شگفت‌زده نکرد.» (الجزیره نت، ۱ دسامبر ۲۰۲۴). امریکا نگرانی خاصی ابراز نکرد. طبق گزارشی که الجزیره نت در تاریخ ۱ دسامبر ۲۰۲۴ از کاخ سفید منتشر کرد: ما وضعیت سوریه را تحت نظر داریم و طی ۴۸ ساعت گذشته با چندین پایتخت منطقه‌ای ارتباط برقرار کرده‌ایم. همچنین، شان سافیت، سخنگوی شورای امنیت ملی امریکا، بیان کرد: «ایالات متحده همراه با شرکا و هم‌پیمانان خود خواستار کاهش تنش، حفاظت از غیرنظامیان و اقلیت‌ها، و آغاز یک روند سیاسی جدی و معتبر است که بتواند این جنگ داخلی را برای همیشه از طریق یک راه‌حل سیاسی مطابق با قطعنامه شماره ۲۲۵۴ شورای امنیت پایان دهد.» (آر تی، ۱ دسامبر ۲۰۲۴). الجزیره نیز در تاریخ ۲ دسامبر ۲۰۲۴ گزارشی داد: «وزارت امور خارجه امریکا در بیانیه‌ای اعلام کرد: "تنش کنونی، نیاز فوری به یک راه‌حل سیاسی به رهبری سوری‌ها را بیش از پیش نمایان می‌سازد، راه‌حلی که مطابق با قطعنامه شماره ۲۲۵۴ شورای امنیت سازمان ملل باشد." این قطعنامه که در سال ۲۰۱۵ تصویب شد، به اجرای پروسه صلح در سوریه اشاره دارد که تاکنون عملی نشده است. طبق مفاد این قطعنامه، مذاکرات صلح سوریه می‌بایست از جنوری ۲۰۱۶ آغاز می‌شد و ضمن تأکید بر این‌که ملت سوریه سرنوشت کشور را تعیین می‌کند، بر تشکیل یک دولت انتقالی، برگزاری انتخابات با نظارت سازمان ملل و توقف فوری هرگونه حمله علیه غیرنظامیان تأکید کرده بود. در تاریخ ۴ دسامبر ۲۰۲۴، الحره گزارش داد: «بلیکن تأکید کرد که مهم‌ترین اقدام در حال حاضر، پیشبرد یک روند سیاسی بر اساس قطعنامه شورای امنیت است تا به جنگ داخلی سوریه پایان داده شود.» خبرگزاری "الانباء" نیز در تاریخ ۷ دسامبر ۲۰۲۴ گزارش داد: «وزارت امور خارجه ترکیه اعلام کرد که ما به بلیکن تأکید کردیم دولت سوریه باید گفت‌وگو با مخالفین را آغاز کند.»

۴- رژیم یهود: یورونیوز عربی در تاریخ ۳۰ نوامبر ۲۰۲۴ گزارش داد: «بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر (رژیم اسرائیل)، سه‌شنبه شب گذشته در یک سخنرانی برای (اسرائیلی‌ها) اعلام کرد که آتش‌بس با حزب‌الله را پذیرفته است. او در این سخنرانی به بشار اسد، رئیس‌جمهور سوریه، اشاره کرد و گفت: "اسد با آتش بازی می‌کند." تنها چند ساعت بعد از این اظهارات، گروه‌های سوریه حمله‌ای هماهنگ را علیه نیروهای اسد در شمال سوریه آغاز کردند، که سؤالات زیادی را به همراه داشت. نتانیاهو همچنین یک نشست امنیتی ویژه درباره تحولات شمال سوریه برگزار کرد؛ اقدامی که رسانه‌های اسرائیلی آن را برای چنین موضوعی غیرمعمول توصیف کردند.» (الجزیره نت در تاریخ ۱ دسامبر ۲۰۲۴ به نقل از روزنامه یدیعوت آحارونوت گزارش داد: «ارتش (رژیم اسرائیل) جلوی فرود یک هواپیمای ایرانی در سوریه را گرفت، زیرا احتمال می‌داد این هواپیما تسلیحاتی برای حزب‌الله لبنان حمل می‌کرد.» به نظر می‌رسد حکومت یهود تلاش دارد بازگشت گسترده ایران به صحنه سوریه را با بهانه حمل تسلیحات برای حزب‌الله متوقف کند و از تمرکز نظامی ایران یا حزب‌الله در سوریه و لبنان جلوگیری نماید.

پنجم: خلاصه: با توجه به توضیحات بالا، نتایج به این صورت است:

۱. ترکیه، با پشتیبانی امریکا، مسئول آغاز حملات به مناطق کاهش تنش در سوریه بوده است.
۲. هدف، آغاز یک روند سیاسی جدی و ورود به مرحله‌ای جدید برای شکل‌دهی نظام جدید در سوریه است. بعضی از اظهارات مسئولین امریکایی و ترک را در این مورد به عنوان نمونه تکرار می‌کنم: شان سافیت، سخنگوی شورای امنیت ملی امریکا، گفته است: «ایالات متحده، همراه با شرکا و هم‌پیمانان خود، خواستار کاهش تنش، حفاظت از غیرنظامیان و اقلیت‌ها، و آغاز روندی سیاسی جدی و معتبر است که بتواند این جنگ داخلی را یک‌بار برای همیشه از طریق یک راه‌حل سیاسی مطابق با قطعنامه ۲۲۵۴ شورای امنیت پایان دهد.»

(آر تی، ۱ دسامبر ۲۰۲۴). رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه، در ۵ دسامبر ۲۰۲۴ گفت: «سوریه وارد مرحله‌ای جدید شده که با آرامش مدیریت می‌شود.» (عربی ۲۱).

3. اگرچه جزئیات راه‌حل مورد نظر آنها مشخص نشده، اما وضعیت فعلی و تعدد نیروهای درگیر نشان می‌دهد که امریکا و متحدانش به دنبال ایجاد یک نظام ائتلافی در سوریه هستند. این نظام از گروه‌های مختلف تشکیل شده و جایگزین دولت فعلی می‌شود. همچنین، مناطقی با خودمختاری مشابه منطقه کردستان عراق در این نظام پیش‌بینی خواهد شد.

4. امریکا که هدایت این روند را بر عهده دارد، راه‌حلی ارائه می‌کند که منافع حکومت یهود را تضمین کند. این هدف در توافق آتش‌بس میان یهود و لبنان در ۲۷ نوامبر ۲۰۲۴ منعکس شده است؛ توافقی که هم‌زمان با آغاز درگیری‌ها در سوریه اعلام شد. هدف اصلی جلوگیری از بازگشت قدرتمند نظامی ایران به صحنه سوریه برای حمایت از حزب‌الله و قطع ارتباط نظامی زمینی بین ایران و حزب‌الله لبنان است.

این نکات، مقصود اصلی اظهارات مقامات امریکایی و ترکی درباره آغاز حملات در سوریه را آشکار می‌سازد.

ششم: در پایان، آنچه امروز در سوریه رخ می‌دهد، از خون‌های ریخته شده، خانه‌های ویران شده و خانواده‌های آواره، حقیقتاً دردناک است؛ به‌ویژه که هدف از این فجایع، دستیابی به یک راه‌حل سیاسی و آغاز مرحله‌ای جدید است که تفاوت چندانی با نظام‌های سیکولار موجود در سرزمین‌های اسلامی ندارد. این شرایط پس از آن ایجاد شد که کفار استعمارگر و وابستگان آنان توانستند یک قرن پیش نظام حکومتی اسلام (خلافت) را نابود کنند. از آن زمان، امت اسلامی همچون سفره‌ای برای هجوم دشمنان گشوده شده‌اند.

با این وجود، امت اسلامی بار دیگر به عزت و افتخار پیشین خود بازخواهد گشت، و خلافت راشد به اراده الهی برپا خواهد شد. اما سنت الهی بر این است که فرشتگان از آسمان برای برپایی خلافت فرود نیایند، در حالی که ما بی‌تفاوت نشستیم. بلکه این مسئولیت بر دوش مردانی است که به پروردگارش ایمان دارند و در مسیر حق هدایت بیشتری یافته‌اند.

چنین افرادی، چه در ارتش باشند و چه در میان مخالفان، حتی اگر تعدادشان اندک باشد، وجود دارند. نگاهی به رویدادهای ده روز اخیر نشان می‌دهد کسانی که علیه نظام مقاومت می‌کنند، فقط گروه‌های نیستند که با حمایت ترکیه و امریکا برای دستیابی به تغییرات سیکولار وارد عمل شدند. بلکه گروه‌های دیگری نیز در این رویارویی حضور دارند؛ افرادی که از ظلم و ستم نظام به تنگ آمده‌اند و برای تحقق خواسته‌های مردم مسلمان سوریه به میدان آمده‌اند.

به این افراد خطاب می‌کنیم: تمام تلاش خود را به کار گیرید تا نقشه‌های سیاسی سیکولار و فاسدی را که کفار استعمارگر و وابستگان‌شان دنبال می‌کنند، ناکام شود. مبدا فداکاری‌های شما بی‌ثمر بماند و به فراموشی سپرده شود! پس به یاری کسانی بشتابید که برای برپایی حکومت اسلامی و خلافت راشد تلاش می‌کنند، تا از پاداش بزرگ و پیروزی عظیم بهره‌مند شوید. در این صورت، شما از کسانی خواهید بود که به آنان بشارت داده شده است:

﴿نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

ترجمه: نصرت از جانب الله سبحانه و تعالی و پیروزی‌ای نزدیک است، و به مؤمنان بشارت ده.

ششم جمادی الثانی ۱۴۴۶ هجری قمری

۸ دسامبر ۲۰۲۴ میلادی

مترجم: احمد صادق امین